

EFEKTÍVNOSŤ VYUŽÍVANIA ZDROJOV A OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO

Dôsledkom súčasných i predchádzajúcich spôsobov využívania zdrojov je vysoká úroveň znečistenia, zhoršovanie kvality životného prostredia a vyčerpávanie prírodných zdrojov. Politika EÚ v oblasti odpadu má dlhú históriu a tradične sa zameriava na odpadové hospodárstvo, ktoré je udržateľnejšie z hľadiska životného prostredia. Tento trend by mal transformovaním hospodárstva EÚ na trvalo udržateľné hospodárstvo do roku 2050 zvrátiť plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje a balík pre obehové hospodárstvo. Štyri nové smernice o odpade v rámci nového balíka opatrení pre obehové hospodárstvo zavádzajú nové ciele nakladania s odpadom v oblasti prevencie, opätovného využívania, recyklácie a skládkovania.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 191 až 193 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

Všetky výrobky majú prírodný základ. Hospodárstvo EÚ je vo veľkej miere závislé od prírodných zdrojov. Ak sa nezmenia doterajšie spôsoby, aj naďalej bude pokračovať poškodzovanie a vyčerpávanie prírodných zdrojov, ako aj produkcia odpadu. Súčasný spôsob využívania zdrojov dosahuje také rozmery, že je ohrozená perspektíva budúcich generácií – a rozvojových krajín – využívať svoj primeraný podiel na vzácnych zdrojoch. Na každého obyvateľa EÚ sa v súčasnosti každoročne spotrebuje približne 16 ton surovín, z toho 10 ton sa použije v oblasti infraštruktúry, bývania, predmetov dlhodobej spotreby a šesť ton opúšťa hospodárstvo vo forme odpadu. Približne jedna tretina komunálneho odpadu sa ukladá na skládky a menej ako polovica sa recykluje alebo kompostuje, s veľkými rozdielmi medzi členskými štátmi. Racionálne využívanie prírodných zdrojov bolo jednou z prvých environmentálnych otázok, ktoré tvorili základ prvých európskych zmlúv. Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje ([COM\(2011\)0571](#)) je jednou z kľúčových iniciatív 7. environmentálneho akčného plánu (EAP). Jedným z hlavných cieľov tohto plánu je uvoľniť hospodársky potenciál EÚ, aby bola EÚ produktívnejšia, využívala menej zdrojov a smerovala k obehovému hospodárstvu. Nedávny balík pre obehové hospodárstvo okrem toho zahŕňa opatrenia, ktoré pomôžu stimulovať prechod EÚ na obehové hospodárstvo prostredníctvom väčšej recyklácie a opätovného použitia, podporiť globálnu konkurencieschopnosť, posilniť udržateľný hospodársky rast a vytvoriť nové pracovné miesta.

A. Efektívne využívanie zdrojov

Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje je súčasťou hlavnej iniciatívy v oblasti efektívneho využívania zdrojov stratégie Európa 2020. Podporuje prechod k udržateľnému rastu prostredníctvom nízkouhlíkového hospodárstva, ktoré efektívne využíva zdroje. V tomto pláne je zohľadnený pokrok, ktorý sa podarilo dosiahnuť v súvislosti s tematickou stratégiou trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov z roku 2005 ([COM\(2005\)0670](#)) a stratégiou trvalo udržateľného rozvoja EÚ, a stanovuje sa rámec pre navrhovanie a vykonávanie budúcich činností. V pláne sa navrhujú aj štrukturálne a technologické zmeny, ktoré je potrebné zaviesť do roku 2050, vrátane míľnikov, ktoré sa majú splniť do roku 2020. Zároveň sú v ňom navrhnuté spôsoby zvýšenia produktivity zdrojov a oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov a od jeho vplyvu na životné prostredie.

B. Odpadové hospodárstvo a predchádzanie vzniku odpadu

Rámcová smernica o odpade ([2008/98/EC](#)) nadväzuje na tematickú stratégiu predchádzania vzniku odpadu a jeho recyklovania ([COM\(2005\)0666](#)), zrušuje predchádzajúcu rámcovú smernicu o odpade (75/442/EHS, kodifikovanú smernicou 2006/12/ES), smernicu o nebezpečnom odpade (91/689/EHS) a smernicu o zneškodňovaní odpadových olejov (75/439/EHS). Smernica si kladie za cieľ zreformovať a zjednodušiť politiku EÚ stanovením nového rámca a nových cieľov so zameraním na prevenciu. Stanovuje základné pojmy a definície v oblasti odpadového hospodárstva vrátane definícií odpadu, recyklácie a zhodnocovania.

V predchádzajúcom nariadení o preprave odpadu ([nariadenie \(ES\) č. 1013/2006](#)) sa stanovili pravidlá prepravy odpadu v rámci EÚ, ako aj medzi EÚ a tretími krajinami, s konkrétnym cieľom zlepšiť ochranu životného prostredia. Nariadenie upravovalo prepravu prakticky všetkých druhov odpadu (okrem rádioaktívneho odpadu) po cestách, železnici, mori a letecky. Zakazovalo sa najmä vývoz nebezpečného odpadu do krajín mimo OECD, ako aj vývoz odpadu určeného na zneškodnenie mimo EÚ/EZVO. Nezákonná preprava odpadu však zostáva vážnym problémom. Cieľom nového nariadenia ([EÚ č. 660/2014](#)), ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1013/2006, je preto zaručiť jednotnejšie vykonávanie nariadenia o preprave odpadu. Nariadením sa posilnili platné ustanovenia týkajúce sa kontrol a sprísnila požiadavky na vnútroštátne kontroly a plánovanie.

C. Právne predpisy týkajúce sa vzniku odpadu a odpadových tokov

Cieľom smernice [2000/53/ES](#) bolo znížiť odpad z vozidiel po dobe životnosti a ich dielov napríklad tým, že sa do roku 2015 mala zvýšiť miera ich opätovného využitia a zhodnotenia na 95 % a miera ich opätovného využitia a recyklácie minimálne na 85 %. Smernica tiež nabádala výrobcov a dovozcov vozidiel, aby obmedzili používanie nebezpečných látok a aby rozvíjali využívanie recyklovaného materiálu. Podľa správy o vykonávaní ([COM\(2009\)0635](#)) bolo vykonávanie smernice o vozidlách po dobe životnosti vo viacerých členských štátoch problematické, pretože existoval rozdiel medzi počtom vozidiel, ktorých registrácia bola zrušená, a počtom registrovaných vozidiel po dobe životnosti, a tiež z dôvodu nezákonného vývozu do rozvojových krajín.

Nariadenie o recyklácii lodí ([nariadenie \(EÚ\) č. 1257/2013](#)) nadobudlo účinnosť 30. decembra 2013. Jeho hlavným cieľom bolo predchádzať nehodám, zraneniam a iným škodlivým vplyvom na zdravie ľudí a životné prostredie, ktoré sú spôsobené recykláciou a spracovaním lodí v EÚ, obmedzovať ich a minimalizovať, predovšetkým s cieľom zabezpečiť, aby sa s nebezpečným odpadom z takejto recyklácie zaobchádzalo z environmentálneho hľadiska vhodným spôsobom. Nariadením sa stanovili viaceré požiadavky pre európske lode, majiteľov európskych lodí, zariadenia na recykláciu lodí, ktoré sú pripravené recyklovať európske lode, ako aj pre príslušné orgány alebo správne orgány.

Cieľom smernice 2002/96/ES zmenenej [smernicou 2008/34/ES](#) bola ochrana pôdy, vody a ovzdušia pred znečistením, a to lepším a redukovaným zneškodňovaním odpadu z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ). Smernica 2002/95/ES o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach (NLEEZ) bola prijatá súčasne so smernicou o OEEZ a jej cieľom bolo chrániť životné prostredie a ľudské zdravie obmedzením používania olova, ortuti, kadmia, chrómu a brómovaných spomaľovačov horenia v takýchto zariadeniach. Ukázalo sa, že v členských štátoch bolo vykonávanie smernice o odpade z elektrických a elektronických zariadení a smernice o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach náročné, a náležite sa spracúvala len jedna tretina odpadu z elektrických a elektronických zariadení. Podobne bolo v roku 2012 v zdĺhavom legislatívnom procese prijaté aj prepracované znenie smernice o OEEZ ([smernice 2012/19/EÚ](#)), ako aj smernice o NLEEZ ([smernice 2012/18/EÚ](#)). Na základe týchto dvoch smerníc boli členské štáty povinné zvýšiť zber elektronického odpadu a umožniť spotrebiteľom vrátiť spotrebiče do ktoréhokoľvek obchodu predávajúceho malé elektrické spotrebiče bez toho, aby si museli kúpiť nový tovar.

Cieľom smernice 2006/66/ES o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch bolo zlepšiť nakladanie s odpadom a zmierniť vplyv týchto produktov na životné prostredie zavedením pravidiel pre ich zber, recyklovanie, spracovanie a zneškodnenie. V smernici sa takisto určili limitné hodnoty určitých nebezpečných látok (najmä ortuti a kadmia) v batériách a akumulátoroch. Smernicou 2013/56/ES, ktorou bola zmenená smernica 2006/66/ES, sa vypustila výnimka pre tzv. gombíkové články s obsahom maximálne 2 hmotnostných percent ortuti.

Podľa smernice 96/29/Euratom o rádioaktívnom odpade a látkach musí každý členský štát zaviesť povinnosť oznamovať činnosti, ktoré sú rizikové z dôvodu ionizujúceho žiarenia. Problematika prepravy rádioaktívneho odpadu sa upravuje nariadením Rady (Euratom) č. 1493/93 a [smernicou Rady 2006/117/Euratom](#).

Do pôsobnosti [smernice 94/62/ES](#) patrili všetky obaly uvedené na trh EÚ a všetky odpady z obalov, či už používané alebo uvedené do obehu na úrovni priemyslu, veľkoobchodu, maloobchodu, v kanceláriách, službách, domácnostiach alebo na akejkoľvek inej úrovni. V smernici 2004/12/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 94/62/ES, sa stanovili kritériá a presnejšie vymedzil pojem „obaly“. Okrem toho sa smernicou ([EÚ](#))2015/720 z 29. apríla 2015 zmenila a doplnila smernica 94/62/ES, pokiaľ ide o zníženie spotreby ľahkých plastových tašiek, ktoré ľahko unikajú tokom

nakladania s odpadom a akumulujú sa v našom prostredí, najmä v podobe morského odpadu. V smernici sa stanovuje výrazné zníženie spotreby ľahkých plastových tašiek zameraním sa na všetky plastové tašky s hrúbkou nižšou ako 50 mikrónov. Veľmi ľahké tašky (menej ako 15 mikrónov) používané na balenie voľne uložených potravín (napr. ovocia, zeleniny, rýb) môžu byť vyňaté, ak to pomôže zabrániť plytvaniu potravinami.

Cieľom smernice o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (smernica o ťažobnom odpade, [2006/21/ES](#)) bolo riešenie významných environmentálnych a zdravotných rizík spojených s objemom ťažobného odpadu zo súčasnosti i z minulosti a s jeho potenciálom pre znečisťovanie.

D. Nakladanie s odpadom a jeho likvidácia

Postupným vykonávaním smernice o čistení komunálnych odpadových vôd 91/271/EHS vo všetkých členských štátoch sa zvýšil objem splaškových kalov, ktoré je potrebné zneškodniť.

Cieľom smernice 96/59/ES o polychlórovaných bifenyloch (PCB) a polychlórovaných terfenyloch (PCT) bolo, aby sa aproximovali zákony členských štátov o kontrolovanom zneškodňovaní PCB a PCT, dekontaminácii alebo zneškodňovaní zariadení obsahujúcich PCB a/alebo zneškodňovaní použitých PCB s cieľom úplne ich odstrániť. Problematiku PCB navyše upravilo nariadenie (ES) č. 850/2004 o perzistentných organických znečisťujúcich látkach.

Účelom smernice o skládkach odpadov ([1999/31/ES](#)) bolo predchádzať nepriaznivým vplyvom skládok na životné prostredie, najmä na povrchovú vodu, podzemnú vodu, pôdu a ovzdušie, ako aj na ľudské zdravie, alebo tieto vplyvy obmedziť. Vykonávanie smernice stále nie je uspokojujúce, keďže zatiaľ nedošlo k transponovaniu všetkých ustanovení vo všetkých členských štátoch, a stále existuje veľké množstvo nelegálnych skládok.

Cieľom smernice 2000/76/ES o spaľovaní odpadov bolo predchádzať znečisťovaniu ovzdušia, vody a pôdy spôsobenému spaľovaním alebo spoluspaľovaním odpadu alebo ho v najväčšom možnom rozsahu znižovať. Od novembra 2010 bola táto smernica zrušená smernicou 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách a súvisiacimi smernicami.

E. Nový balík predpisov o obehovom hospodárstve

V decembri 2015 Komisia predstavila akčný plán obehového hospodárstva a štyri legislatívne návrhy na zmenu týchto právnych aktov: a) rámcovej smernice o odpade; b) smernice o skládkach odpadov; c) smernice o obaloch a odpadoch z obalov; a d) smerníc o vozidlách po dobe životnosti, o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch a o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ). Niektoré z týchto návrhov boli vyvolané právnou povinnosťou preskúmať ciele v oblasti odpadového hospodárstva. V rámcovej smernici o odpadoch sa požaduje, aby Komisia do konca roka 2014 prijala tieto opatrenia: revízia cieľov na rok 2020 týkajúcich sa opätovného využívania a recyklácie odpadu z domácností a stavebného a demolačného odpadu, stanovenia cieľov predchádzania vzniku odpadu do roku 2020 a posúdenia viacerých opatrení vrátane systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcu.

Smernica o skládkach odpadov vyžaduje od Komisie, aby preskúmala ciele stanovené v danej smernici do júla 2014 a v smernici o obaloch do konca roka 2012.

Štyri smernice prijaté v máji 2018 po medziinštitucionálnych rokovaniach medzi Parlamentom a Radou ([\(EÚ\) 2018/849](#), [\(EÚ\) 2018/850](#), [\(EÚ\) 2018/851](#) a [\(EÚ\) 2018/852](#)) začlenili tieto kľúčové prvky:

- spoločný cieľ EÚ recyklovať 65 % komunálneho odpadu do roku 2035 (55 % do roku 2025 a 60 % do roku 2030),
- spoločný cieľ EÚ recyklovať 70 % odpadov z obalov do roku 2030,
- záväzný cieľ v oblasti skládok znížiť objem skládok na najviac 10 % komunálneho odpadu do roku 2035,
- zákaz skládkovania separovane vzbieraného odpadu, ktorým sa požaduje triedený zber biologického odpadu do roku 2023 a textílií a nebezpečného odpadu z domácností do roku 2025,
- podpora hospodárskych nástrojov na odrádzanie od skládkovania,
- jednoduchšie a lepšie vymedzenie pojmov a harmonizované metódy výpočtov miery recyklácie v EÚ,
- konkrétne opatrenia na podporu opätovného používania a stimulácie priemyselnej symbiózy – pretvárať vedľajší produkt jedného odvetvia na surovinu iného odvetvia,
- povinné rozšírené systémy zodpovednosti výrobcu za uvádzanie ekologickejších výrobkov na trh a systémy zhodnocovania a recyklácie (napr. obalov, batérií, elektrických spotrebičov a elektroniky či vozidiel na konci životnosti).

F. Plasty v obehovom hospodárstve

Komisia 16. januára 2018 uverejnila oznámenie, v ktorom vytýčila stratégiu pre plasty v obehovom hospodárstve. Stratégia identifikuje kľúčové výzvy vrátane nízkej miery opätovného použitia a recyklácie plastového odpadu, emisií skleníkových plynov spojených s výrobou plastov a ich spaľovania a prítomnosti plastového odpadu v oceánoch. Komisia navrhuje, aby boli do roku 2030 všetky plastové obaly navrhnuté tak, aby boli recyklovateľné alebo opätovne použiteľné. S cieľom priblížiť sa k splneniu tohto cieľa uvádza stratégia sériu opatrení, ktoré sa sústredia na štyri oblasti: 1. zlepšenie ekonomických aspektov a kvality recyklácie plastov; 2. obmedzenie odhadzovania plastových odpadov; 3. podpora investícií a inovácií v hodnotovom reťazci plastov; a 4. využitie globálnych opatrení.

V rámci stratégie pre plasty zameranej na riešenie problému nehospodárneho a škodlivého plastového odpadu prostredníctvom legislatívnych opatrení a na základe návrhu Komisie z 28. mája 2018 Rada a Parlament dospeli 19. decembra 2018 k predbežnej dohode, ako znížiť znečistenie plastmi stanovením nových prísnych obmedzení týkajúcich sa určitých jednorazových plastových výrobkov. Medzi výrobky, ktoré budú v EÚ zakázané, patria plastové príbory (vidlice, nože, lyžice a paličky), plastové taniere a slamky, nádoby na potraviny a nápoje vyrobené z expandovaného polystyrénu a vatové tyčinky vyrobené z plastu. Od roku 2025 budú mať členské štáty

záväzný cieľ, aby všetky PET fľaše na nápoje obsahovali aspoň 25 % recyklovaného plastu. Do roku 2030 budú mať všetky plastové fľaše aspoň 30 % recyklovaného obsahu.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament opakovane vyzýva na prijatie nového programu budúceho európskeho rastu, ktorého základnou súčasťou by bolo efektívne využívanie zdrojov a ktorým by sa vyžadovali niektoré radikálne zmeny našich modelov výroby a spotreby. Uplatňovaním filozofie absolútneho cyklického hospodárstva by sa mohlo zlepšiť využívanie druhotných surovín a vytvorili by sa tie správne hospodárske stimuly na predchádzanie tvorbe odpadu a jeho opätovné využívanie.

Parlament ako spoluzákonodarca diskutoval o obehovom hospodárstve vo Výbore pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín (ENVI) a predložil 2 000 pozmeňujúcich návrhov. Pozícia Parlamentu bola prijatá vo výbore ENVI 24. januára 2017 a bez veľkých zmien na plenárnom zasadnutí 14. marca 2017 prevažnou väčšinou hlasov. Po medziinštitucionálnych rokovaníach Európsky parlament a Rada dosiahli 18. decembra 2017 predbežnú dohodu o všetkých štyroch legislatívnych návrhoch. Dohodnuté texty Parlament schválil na svojom plenárnom zasadnutí v apríli 2018.

V nadväznosti na stratégiu Komisie pre plasty v obehovom hospodárstve z januára 2018 prijal Parlament na plenárnom zasadnutí v septembri 2018 uznesenie o tejto stratégii. V uznesení okrem iného vyzýva Komisiu, aby zvažila zavedenie požiadaviek na minimálny recyklovaný obsah pre špecifické plastové výrobky umiestnené na trh EÚ. Podporuje vytvorenie skutočného jednotného trhu s recyklovanými plastmi, navrhuje opatrenia na boj proti odpadu v mori a do roku 2020 žiada zákaz mikroplastov v kozmetických výrobkoch a čistiacich prostriedkoch.

Georgios Amanatidis
11/2019

